

cenda est una. Tres autem perfectiones sunt veluti secundum quid, si præcise sumantur, et ideo recte, convenienterque additur, quod sint relativæ. Fundamenta contrariæ sententiæ postulant nonnullas difficultates, quas in sequenti capite expediemus.

CAPUT X.

SATISFIT FUNDAMENTIS ALIARUM OPINIONUM.

1. Ex tribus primis opinionibus, quas præcedenti capite retulimus, secunda et tertia partim nituntur fundamentis primæ, partim addunt aliquid proprium et speciale, et quoad hanc posteriorem partem illis satisfactum est, vel ipsamet sententias referendo, vel nostram probando et nonnullis objectionibus occurrendo. Quare solum superest, ut fundamentis primæ sententiæ satisfaciamus.

2. *Relationem realem dicere perfectionem.* — Primum ergo fundamentum nitetur illo principio, quod relatio realis, secundum suam propriam rationem, seu secundum *esse ad* non dicit perfectionem, nec bonitatem aliquam transcendentem. Ad quod dicimus primo, hoc principium falsum esse, loquendo de relationibus realibus intrinsece existentibus in subjectis, seu suppositis, quæ ad alios terminos referuntur. Nam tales relationes, vel subsistunt, vel intrinsece insunt, vel afficiunt subjectum, in quo sunt. Unde falsum est, in relationibus creatis, quæ hujusmodi sunt, ipsum *esse ad* non includere *esse in*, quod veluti transcendens est ad omnia accidentia realia, nec potest præscindi ab ulla differentia, vel modo prædicamenti realis. Unde etiam falsum est, relationem realem et rationis convenire in vero, ac propria *esse ad*, sed solum nomen illis esse commune, cum quadam analogia proportionalitatis et satis metaphorica, ut latius in Metaphysica explicatum est. Dicimus secundo, quod, licet relationes creatæ non dicerent realem perfectionem, id non esset attribuendum relationibus divinis, propter summam excellentiam earum, magnamque analogiam. Et præsertim, quia sunt subsistentes et suo modo terminant, et quasi modificant divinam naturam, ut more nostro loquamur, et quia per se pertinent ad reales, ac divinas processiones, vel ex parte principii, vel ex parte terminatum processuum: in quibus omnibus et in multis aliis superant relationes creatas, unde licet creatæ relationes perfectionem non dicerent, divinæ non essent illis æquiparandæ.

3. *An sit aliqua perfectio in una persona quæ non est in alia.* — Secundum fundamentum commune est omnibus aliis opinionibus, sumiturque ab illo inconvenienti, quia sequi videtur, aliquam perfectionem esse in una persona, quæ non est in alia. Ad quod respondent aliqui utendo distinctione, nam divinæ personæ, vel considerantur, ut distinctæ sunt, vel ut sunt unum. Priori modo non dubitant concedere aliquam perfectionem esse in una persona, quæ non est in alia. Posteriori autem modo negant: quia ratione essentiæ (inquiunt) habet una persona omnem perfectionem alterius. Unde inferunt, propositionem illam: *Aliqua perfectio est in una persona, quæ non est in alia*, simpliciter esse negandam, quia cum sit negativa, simpliciter negare videtur omnem modum habendi singulas personas, quascumque perfectiones aliarum. Hæc vero responsio, licet veram doctrinam contineat, tamen et utitur distinctione non necessaria, quia manifestum est, hic esse sermonem de personis, ut distinctæ sunt et non explicat modum, quo una persona ratione essentiæ habet totam perfectionem alterius.

4. *Distinctio duplicis perfectionis.* Dico ergo duplicem esse perfectionem. Una est, quæ vocatur a theologis simpliciter simplex, quam definivit Anselmus, in Monologio, cap. 5, esse illam, *quæ in quolibet melior est ipsa, quam non ipsa*. Alia vero est perfectio non simpliciter simplex, et in hoc secundo ordine collocandam censeo perfectionem relativam, quatenus talis est. Quod in re sensit etiam Gabriel supra, quamvis in modo loquendi differat, vocat enim perfectionem relationis divinæ perfectionem simpliciter. Ac subinde, ut inconvenientia evitet, distinguit duplicem perfectionem simpliciter. Una est supra definita, quæ formaliter requiritur in omni ente infinito simpliciter. Altera vero, inquit, est, quæ in suo genere est summa, et nullam includit imperfectionem, quamvis non sit formaliter necessaria in ente simpliciter, et summe perfectio, et hujusmodi esse dicit perfectionem relationis. Tamen, quia vocibus utendum est juxta communem usum, ideo priorem solum voco perfectionem simpliciter, et relativam perfectionem sub alio membro constituo. Duplici enim ex capite provenit, quod aliqua perfectio non sit simpliciter simplex eo modo, quo ab Anselmo definita est, et ab scholasticis communiter recipitur. Primo propter imperfectionem, vel limitationem, quam habet adjunctam, et hoc non potest convenire perfectioni

existenti in Deo. Secundo ex oppositione, quam habet cum alia æquali perfectione. Nam hinc fit, ut ambæ relationes inter se oppositæ non possint simul convenire eidem personæ, et consequenter etiam fit, ut neutra sit melior in omni ente, seu persona, quam opposita. Atque ita neutri convenit definitio perfectionis simpliciter supra data. Quod inveniri non potest in perfectione absoluta, quia non includit oppositionem.

5. *Objectio.* — Sed dicunt aliqui, quamvis Paternitas, et Filiatio opponantur respectu personæ, non tamen respectu divinitatis, quia simul possunt identificari cum illa, simulque possunt illam modificare, ut nostro modo loquamur. Et ita respectu divinitatis quælibet earum melior est, quam non ipsa. Et hoc satis (inquiunt) est, ut quælibet earum sit perfectio simpliciter, quia comparari debent ad Deum ut sic, non ad personam.

6. *Responsio.* — In hac vero objectione imprimis, quod ultimo loco asseritur, et falsum est, et sine probatione dictum. Quod probo ex data definitione, quia non respectu unius, vel alterius entis, sed respectu cujuslibet, quatenus est individuum, et singulare ens, debet perfectio simpliciter esse melior: ergo non tantum respectu essentiæ, sed etiam respectu personæ. Accedit, quod secundum illam comparisonem, nec relationes considerantur ut oppositæ, nec comparantur ad rem omnino incommunicabilem, sed ad naturam, ut communem: respectu autem rei communis perfectiones non simpliciter possunt non habere inter se repugnantiam. Adde denique perfectionem relationis in rigore, et proprie loquendo etiam respectu divinitatis, non esse meliorem, quia divinitas ipsa affecta, ut si dicam, relatione, non est melior se ipsa præcise spectata sine relatione, quia ipsa per se, et absque relatione, est ens simpliciter infinitum in genere entis. Unde neque secundum rem, neque secundum rationem potest illi aliquid addi, quod tale ens faciat esse melius. Quod confirmatur ex illo Christi verbo: *Quod dedit mihi Pater, majus omnibus est*, dedit enim Pater Filio suam deitatem, et non suam paternitatem, et nihilominus ei dedit id, quo melius nihil excogitari potest, quod in sequenti libro agentes de substantia absoluta latius confirmabimus.

7. *Duplex modus habendi perfectionem.* — *Resolutio dubii.* — Hinc ulterius considerandum est, dupliciter aliquam perfectionem esse in Deo, scilicet, formaliter et eminenter. Priori

modo est in Deo omnis perfectio simpliciter. Posteriori omnis alia ut suppono ex 1 p., q. 4. Divinitas ergo, seu hic Deus, præcisis relationibus, non includit formaliter perfectiones earum, includit tamen eminenter, tum quia hoc necessarium est ad infinitatem simpliciter illius entis, tum etiam quia est radix et fundamentum omnium illarum perfectionum. Ex quo fit, ut in qualibet persona sit etiam eminenter omnis perfectio relativa, quamvis formaliter nulla persona habeat nisi illam tantum perfectionem relativam, quam ejus relatio conferre potest. Hinc ergo ad argumentum in forma responderi facile potest. Cum enim inferatur, ergo aliqua perfectio est in una persona, quæ non est in alia, distinguendum imprimis est de perfectione. Aut enim est sermo de perfectione simpliciter simplici et sic absolute negatur sequela, quia relatio non affert ex se talem perfectionem. Si vero sermo est de perfectione communiori modo sumpta, subdistinguenda est illa negatio, nam si sit sensus, ergo aliqua perfectio est in una persona, quæ nullo modo est in alia, negatur item sequela, si autem sensus sit, aliquam perfectionem relativam esse formaliter in una persona, quæ non est formaliter in alia, licet sit eminenter ratione essentiæ, sic conceditur illatio. Cum autem ulterius inferatur, ergo persona non est simpliciter perfecta, vel non est æque perfecta, ac duæ, vel tres, neque sequelam, quia ut res sit simpliciter perfecta, satis est, quod formaliter contineat omnem perfectionem simpliciter et eminenter omnem aliam. Sic enim deitas ipsa ex solo conceptu essentiali, est simpliciter perfectissimum ens, neque fit perfectius per adjunctam relationem. Quia formalis perfectio non simpliciter, addita ultra continentiam eminentialem, non reddit perfectius, sicut humanitas adjuncta Verbo non reddit illud perfectius. Quia tota perfectio humanitatis in Verbo ipso eminenter continetur.

8. *Relatio divina an ex se habeat infinitatem.* — Circa tertiam rationem aliqui negant, personam divinam ex vi suæ relationis habere aliquam infinitatem. Sed hoc existimo falsum ut inferius dicam. Dico ergo ex vi relationis habere personam infinitatem, non simpliciter in genere entis, hanc enim habent relationes ab essentia, sed in tali genere, seu quasi specie. Et ideo non sequitur, unam relationem formaliter includere perfectionem alterius. Quod suo modo in attributis divinis considerare licet. Nam intellectus divinus præcise conceptus perfectionem dicit et infinitam in

ratione intellectus, in qua non includit formaliter perfectionem voluntatis, maxime secundum Scotum, qui hæc attributa formaliter distinguit: et quamvis in re ipsa includat illam rationem infinitatis simpliciter, et in genere entis, non tamen ex vi propriæ, ac formalis infinitatis.

9. Circa quartam rationem Clitoveus in Damascenum, lib. 1, cap. 11, videtur concedere, Paternitatem, verbi gratia, secundum propriam perfectionem relativam dicere majorem perfectionem, quam formaliter dicat Filiatio: Et hoc modo intelligit Damascenum ibi et alios Patres Græcos dicentes: *Patrem esse majorem Filio, non natura, sed dignitate personali*. Quod non putat esse contra æqualitatem simpliciter, quia Filius ratione essentiæ habet totam illam perfectionem, ut explicatum est. Hæc vero sententia mihi non probatur, quia non nihil derogat æqualitati divinarum personarum, et quia, ut supra dicebam, in illo excellentissimo modo communicationis, qui est in Trinitate, non est melius, nec beatius dare, quam accipere. Ac denique, quia juxta illam sententiam vix potest intelligi, cur Paternitas non sit perfectio simpliciter, cum sit melior ipsa, quam quælibet ei impossibilis.

10. Aliter ergo responderi potest, relationes illas æqualitatem habere ratione essentiæ, quam includunt, secundum proprias autem rationes neque æquales esse, neque inæquales, sed esse diversas, quia suo modo sunt diversarum rationum, et ea, quæ comparantur in ratione æqualis, vel inæqualis, oportet, ut habeant quantitatem ejusdem rationis. Neque illa duo immediate opponuntur respectu omnium, quæ distincta sunt, nam linea et superficies, neque æquales dici possunt, neque inæquales. Unde etiam falsum est, diversitatem in quantitate semper facere inæquale: nam si sit diversitas in ipsa ratione formali, potius facit quasi dissimile, vel diversum absolute.

11. Quia vero hæc relationes conveniunt in communi ratione relationis, et sub illa aliquo modo comparari possunt, ideo addo tertio, illas relationes in suis propriis perfectionibus esse æquales, quia tam perfectum terminum et fundamentum (prout ibi esse potest) habet una earum, sicut alia. Unde quidquid sit de speciebus creatis, quæ sunt entia per participationem, in illis relationibus non est necesse, ut formalis diversitas relativa secum afferat inæqualitatem aliquam, nulla enim ratio hujus necessitatis reddi potest, cum illæ relatio-

nes non distinguantur secundum majorem, vel minorem participationem alicujus esse, sed tantum secundum oppositionem in qua, ut ostendi, habent æqualitatem. Atque hoc fateri tenentur etiam illi, qui negant illas relationes dicere perfectionem; quia consequenter negant esse inæquales, cum tamen non negent differre quasi specie, stat ergo diversitas specifica sine inæqualitate, ergo eadem ratione existere poterit cum æqualitate, supposita perfectione. Denique ad eandem difficultatem respondere tenentur, qui dicunt relationes omnes integrare unam perfectionem, quia necesse est, fateantur singulas illarum aliquid conferre ad illam perfectionem: interrogabimus ergo, an aliqua illarum plus conferat, quod non affirmabant, quia jam facerent illas aliquo modo inæquales, ergo æqualiter conferunt, etiamsi diversæ rationis sint: hæc ergo æqualitas non repugnat cum illa diversitate.

CAPUT XI.

UTRUM ATTRIBUTA DIVINA POSITIVA MULTIPLICENTUR IN DIVINIS PERSONIS, AUT DE EIS POSSINT ALIQUO MODO PLURALITER PRÆDICARI.

1. *Attributum in Deo quid sit.* — Attributum Dei ut notavit Durandus in 1, dist. 2, quæst. 3, num. 6 et 7, in quadam lata significatione dici potest, quidquid de Deo prædicatur per modum alicujus proprietatis, seu denominationis, sive absolutum sit, sive respectivum prædicatum, et sive sit transcendens, sive magis particulare, quo modo esse spiratorum, esse attributum Patris, et Filii, et esse unum aut verum erunt etiam attributa Dei. Proprius vero et specialius, ac frequentiori usu attributum dicitur proprietas aliqua absoluta, quæ per modum formæ afficientis Deum de ipso prædicatur. Atque ita excluduntur omnia prædicata relativa ad intra, et sequenter omnia personalia, quia illa omnia relationem involvunt, absolutaque non sunt. Excluduntur item prædicata transcendentalia, de quibus hactenus diximus, quia non sunt proprie absoluta, sed ab absoluto et respectivo abstrahunt. Nunc excluditur autem scientia, intellectus, aut voluntas: hæc enim absoluta prædicata sunt et non dicunt relationem, nisi secundum dici.

2. Aliqui addunt oportere, ut attributum dicat perfectionem, quam habere melius sit, quam carere illa. Et ita concludunt omnia prædicata, quæ relationem ex tempore ad crea-

turam dicunt, ut Dominus, Creator, Provisor, Prædestinans, Justificator, etc. Et omnia similia, quæ actum Dei liberum supponunt non esse attributa, quia non est melius Deo esse, hæc omnia, quam non esse. Ita sentiunt Gregorius, in 1, dist. 8, quæst. 2, Marsilius, in 1, quæst. 12, art. 3. Non tamen declarant isti auctores, cur necesse sit hæc omnia prædicata Dei excludere a ratione attributi, quia non solum prædicata necessaria, sed etiam contingentia, seu non necessaria propria attributa dicuntur. Et ideo nos talem conditionem omitimus, nam censemus hæc propriissime comprehendere sub attributi nomine, et ita accipitur a nobis in titulo proposito, quia ad explicandum, quod intendimus, magis etiam hæc significatio servit.

3. Addit vero Gabriel 1, dist. 2, quæst. 2, art. 1, ad rationem attributi necessarium esse, ut dicat perfectionem, quæ naturali ratione cognosci valeat. Verumtamen nulla ratio cogit, ut nomen, vel rationem attributi his terminis limitemus. Nam de multis prædicatis, quæ Deo attribuuntur sub controversiam cadit, an perfectionem dicant, ut est simplicitas, actus purus et similia, quæ nemo dubitare potest, quin sub nomine attributi a theologis comprehendantur. Item multo magis incertum est, an omnia attributa, quæ de facto theologo Deo attribuunt, possint ratione naturali a theologo investigari, ut esse omnipotentem, esse incomprehensibilem et similia, satis ergo est ad rationem attributi, quod per fidem, vel quacumque alia vera ratione de Deo cognoscatur, et ut proprietas, seu conditio, vel (ut loquitur Averroes) ut dispositio Dei attribuatur.

4. Alii denique addunt, attributum stricte sumptum debere esse perfectionem communem DEO et creaturis, quod significat Henricus, quodlibet 5, quæst. 1, ubi consequenter negat, simplicitatem, immutabilitatem et æternitatem esse proprie attributa. Durandus etiam, n. 7 dictæ quæstionis 3, illam conditionem requirit attributum proprie dictum. Sed non video, quo fundamento hoc asseratur, quia nec ratione probari potest, neque usus hoc habet. Imo quo talia prædicata sunt magis propria DEI, ut Deus est, eo videntur magis proprie attributa divina et illa, quæ sunt communia creaturis, non sunt attributa Dei, nisi secundum analogiam et eminentiam, secundum quam sunt propria Dei, quod declarant Dionysius et alii Patres imitantes illum, cum dicunt, Deum non esse sapientem, sed supersapientem, et sic de cæteris. Attributum ergo

in sua generalitate hæc omnia includit. Possumus tamen illud partiri, nam ex attributis (etiam seclusis prædicatis transcendentalibus) quædam sunt analogia, et communia Deo, et creaturis, ut, *sapiens, justus*, etc., quædam sunt singularia et propria Dei, ut *æternus* stricte, *immensus*. Rursus attributa divina quædam explicantur per solam negationem, vel solam illam formaliter important, ut *in-creatum, immensum*, etc., et *esse summe simplicem* (juxta sententiam magis receptam). Alia vero sunt positiva, ut *esse sapientem, misericordem, æternum*, etc. De his ergo attributis positivis nunc loquimur, de negativis dicemus capite sequenti.

5. *Prima assertio.* — Dico ergo primo. Hæc attributa non multiplicantur realiter in Deo. Hanc assertionem censeo esse certam, nam licet inter theologos controverti possit, an prædicatum aliquod sit proprie attributum, prout nunc de illo loquimur, et hinc oriri possit controversia theologica, an tale attributum sub aliqua ratione multiplicetur in divinis personis: tamen si semel constet aliquod prædicatum esse ex his attributis, juxta principia fidei, necessario consequitur, non posse multiplicari. Probatur primo ex illo principio: *Omnia sunt unum, ubi non obviat illationis oppositio*, nulla ergo absoluta perfectio, vel proprietas multiplicatur, quia illa non habet oppositionem cum aliis. Secundo, quia hæc attributa absoluta essentialia sunt, seu de adæquato conceptu essentiali divinæ naturæ, divina autem natura ita est una, ut non multiplicetur in divinis personis, ut ostendemus libro sequenti, ergo similiter omnia hæc attributa non multiplicantur in Deo. Tertio, assertio hæc necessaria est ad sequentem et ex illa amplius confirmabitur.

6. *Æternitas cur non multiplicetur.* — Duæ difficultates hoc loco occurrebant. Prior est de æternitatis attributo, quoniam videtur in divinis personis multiplicari, sicut multiplicatur relativa existentia, quia æternitas idem est, quod duratio per se necessaria, duratio autem sequitur existentiam, vel est idem cum illa, sicut ergo sunt tres existentia, ita et tres durationes. At illæ sunt per se, et ab intrinseco necessariae, et immutabiles. Ergo sunt æternitates: nec enim in alia specie durationes constitui possunt. Hanc vero difficultatem ex professo tractavi in dicto 1 tom., 3 p., disp. 11, section. 2, ubi ostendi, æternitatem non multiplicari in Deo, quia revera est propriissime attributum et perfectionem absolutam significat, sicut immutabilitas, ad quam consequitur.

Idque non obscure docuit Athanasius in Symbolo dicens: *Non tres aeterni, sed unus aeternus*. De duratione autem non est eadem ratio, quia duratio non est attributum DEI proprium, sed est praedicatum quasi transcendens. Unde non dicit rationem absolutam, sed abstrahit ab absoluta et respectiva: praedicata autem huiusmodi, prout relativa esse possunt, multiplicantur in divinis personis. Aeternitas ergo dicit attributum essenziale, duratio vero potest esse personalis proprietas, et talis duratio ut sic, ac ex proprio et praeciso conceptu solum habet, quod sit quaedam relativa duratio, est autem una aeternitas simul cum aliis durationibus relativis, quia omnes identificantur eidem durationi essentiali, a qua habet summam perfectionem et immutabilitatem, quam aeternitas includit.

7. *Intelligere non multiplicatur.* — Alia difficultas circa eandem assertionem esse potest, quia unum ex his attributis est divinum intelligere, at hoc videtur multiplicari in divinis personis, ergo. Minor probatur, quia in Patre aeterno distinguuntur secundum rationem intelligere essenziale et notionale, ergo licet essenziale non multiplicetur, multiplicabitur notionale, quia ea, quae notionalia sunt, multiplicantur in divinis personis. Ad hanc vero difficultatem facilis est responsio ex dictis in libro primo. Negamus enim intelligere notionale distinguere in Patre etiam ratione ab intelligere essentiali, quatenus est actus intelligendi, sed solum distinguere in relatione connotata, seu in modo habendi illud non datum ab alia persona, sed a se. Hinc autem inferri non potest, actus intelligendi multiplicari realiter in divinis personis, sed tantum relationem, seu modum habendi talem actum receptum, vel non receptum, ab alia persona. De qua re iterum occurret sermo infra libro sexto tractando de originibus et actibus notionalibus.

8. *Secunda assertio.* — Dico secundo. Haec attributa substantive sumpta non praedicantur in plurali de divinis personis. Haec assertio est communis theologorum et certa. Ita enim definitur in Symbolo Athanasii, cum de divinis personis dicitur: *Aeternus Pater, aeternus Filius, aeternus Spiritus, sanctus et tamen non tres aeterni, sed unus aeternus*, et infra: *Tamen non tres omnipotentes, sed unus omnipotens*, et infra: *Tamen non tres Domini, sed unus est Dominus*, et infra: *Quia sicut sigillatim unamquamque personam Deum, ac Dominum confiteri, Christiana veritate compellimur, ita tres Deos aut Dominos dicere, Christiana religione*

prohibemur. Sicut ergo est de fide, tres personas non esse tres deos, ita est de fide non esse tres dominos, tres aeternos, aut tres omnipotentes substantive. Atque ita etiam rem hanc tanquam in fide certam tradit Augustinus, libro quinto, de Trinitate, capite octavo. Ratio autem est eadem, quia sicut in divinis personis est una Deitas, ita est una Dominatio, una potestas, una aeternitas, unde procedit in his omnibus regula supra posita, quod substantive praedicta non praedicantur in plurali, nisi forma multiplicetur, etiamsi multiplicentur supposita.

9. *Varia distinguuntur attributa.* — Unde constat, assertionem hanc habere locum in omnibus his attributis, etiamsi relationem rationis ad creaturas dicant, et sive illa relatio sit simpliciter necessaria, sive contingens, seu supponens actum liberum, et sive sit aeterna, sive ex tempore. Propter quod dixi supra, attributum hoc loco de his omnibus praedicatis divinis proprie dici. Probatur autem id, quod inferius, explicando illud breviter. Nam ex attributis, quaedam conveniunt naturae divinae secundum se, et nullum dicunt respectum ad creaturam, ut aeternitas, de qua jam satis dictum est, et alia attributa negativa, de quibus in sequenti capite dicendum est. Quaedam vero attributa concipiuntur a nobis, ut facultates naturae, ut scientia, voluntas et omnipotentia, quae in re sunt ipsamet Dei essentia, modo autem nostro intelligendi conveniunt ratione naturae; et juxta unitatem, vel pluralitatem naturae habent etiam unitatem, vel pluralitatem, et ideo sicut in tribus personis una est natura, ita una scientia, una voluntas, etc. Sicut e contrario in Christo Domino sunt plures intellectus et voluntates, quia sunt plures naturae.

10. *Omnia singulariter dici ostenduntur.* — Ex his autem tribus attributis, omnipotentia clare dicit respectum rationis ad creaturam, quia illam quasi pro objecto suo habet, tamen quia respicit creaturam ut factibilem, ideo respectus ille tanquam simpliciter necessarius a nobis concipitur. Scientia autem, et voluntas Dei habent intra ipsum Deum suum objectum primarium, et ut sic, non dicunt respectum ad creaturam, tamen secundo dicunt ad illam respectum. Hic vero respectus est simpliciter necessarius, quatenus attingit creaturam ut possibilem, vel per scientiam simplicis intelligentiae, vel per amorem simplicis complacentiae in bonitate possibili creaturae. Et haec omnia sub tali ratione habent unitatem in

omnibus divinis personis, quia omnia dicunt absolutas perfectiones, in quibus non habent personae oppositionem. Quod satis probant illa: *Non tres omnipotentes, sed unus omnipotens*, nam attributum hoc dicit relationem necessariam ad creaturas, eadem vero ratio est de omnibus similibus.

11. Quaedam vero ex his attributis involvunt actum liberum harum facultatum, qui etiam dicit respectum rationis ad creaturas, ut per se constat, ille vero actus interdum est mere immanens ut praedestinatio, et tunc relatio, licet non si absolute necessaria, tamen est aeterna, quia actus immanens ut sic aeternus est, aliquando vero talis actus est transiens, qui in tempore fit, ut creatio, ideo relatio rationis, quae illum supponit, non solum contingens, sed etiam temporalis est. Utraque nihilominus relatio est una in omnibus personis, et ideo talia praedicata, tantum singulariter de illis praedicantur substantive, et non in plurali. Quod sufficienter probatur ex illis verbis Athanasii: *Non tres Domini, sed unus est Dominus*, nam attributum, *Dominus*, dicit relationem liberam et temporalem, ergo omnia similia attributa, et a fortiori etiam illa, quae dicunt similem relationem, licet aeternam, habebunt eandem unitatem. Hoc etiam persuadet axioma illud verissimum: *Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa*, ut sunt creare, gubernare, justificare, quia haec omnia conveniunt personis ratione scientiae, voluntatis et potentiae, et ideo eandem habent in eis unitatem. Ac proinde unus est tantum Creator, unus Provisor, Gubernator et Justificator.

12. *Assertio tertia.* — Nihilominus dico tertio, haec attributa adjective sumpta recte praedicantur in plurali de divinis personis. Haec assertio communis est theologorum. Habetque fundamentum in verbis illis Athanasii in suo Symbolo, ubi in plurali vocat divinas personas, *coeternas, et coaequales*. Et eodem modo loquitur Concilium Lateranense in capite *Firmiter*, ubi etiam vocat personas *Consubstantiales, et coomnipotentes*. Respondere autem potest aliquis, has voces dici in plurali propter illam particulam additam, *co*. Nam illa significat mutuum relationem rationis in tali attributo, et ratione illarum relationum possunt praedicari in plurali, sicut personae divinae dicuntur similes, quia relatio similitudinis, quae inter eas rationes est, multiplicatur in illis, et eadem ratione dici possunt non tantum coaequales, sed etiam aequales, quia etiam vox,

aequalis, relationem dicit. Reliquae item voces *coeternae, coomnipotentes, etc.*, significant mutuum relationem rationis, aequalitatis, vel similitudinis in tali, vel tali perfectione, et ideo mirum non est, quod praedicentur in plurali, etiamsi perfectio ipsa sit una. At vero si auferatur illud *co*, et dicantur omnipotentes, vel aeternae, jam voces illae non significant relationem, sed tantum absolutam perfectionem. Et ideo non sequitur, posse dici in plurali. Sed licet hoc recte consideratum sit ut has locutiones non extendamus sine sufficiente additione, vel explicatione, ubi nomina sunt ambigua, nihilominus ubi satis constat esse adjectiva, non est dubium, quin possint pluraliter praedicari: sic enim tres personae recte dicuntur Divinae, et Dominantes, ac creantes, et Pater, ac Filius dicuntur spirantes Spiritus sanctus licet sint unus spirator, ut infra dicemus. Haec namque locutiones receptae sunt ab omnibus theologis, et communi usu probatae.

13. Ad explicandam autem rationem hujus assertionis notanda est regula theologorum, ut nomen adjectivum pluraliter praedicetur, satis esse, quod personae, vel supposita, de quibus praedicantur plura sint. Ita docet divus Thomas, 1, p., q. 36, art. 4, et q. 39, art. 3. Scotus et alii theologi in dist. 12. Ratio divi Thomae pro hac regula est, quia nomen adjectivum significat formam per modum adjacentis alteri, quando autem una forma est in multis suppositis, licet forma sit una adjacentiae, ut ita dicam, sunt plures, et ideo haec pluralitas sufficit, ut nomen pluraliter dicatur de multis personis. Confirmatur, ac declaratur: Nam in eo casu sunt plures habentes unam talem formam, ergo hoc ipsum potest significari per aliquod nomen a tali forma sumptum. Tale autem est nomen adjectivum, ut ex communi usu, et sensu talis vocis constat, ergo tale nomen pluraliter praedicatur. Unde cum dicimus, tres personas esse tres Dominantes, nihil aliud significamus, quam potestatem dominandi esse in tribus, vel haberi a tribus personis, et cum proportionem, quando dicimus, esse tres creantes, solum significamus creationem prodire a tribus personis, et sic de caeteris. Neque in hoc occurrit difficultas alicujus momenti.

CAPUT XII.

AN DIVINA ATTRIBUTA PRIVATIVA MULTIPLICENTUR ALIQUO MODO IN PERSONIS DIVINIS.

1. In his attributis locum habent absolute